

HÖGSKOLAN
I HALMSTAD

Examensarbete 15hp

EXAMENSARBETE

Blivande Lärare, Empati och Mentorskap

-En kvalitativ studie om hur blivande lärare utvecklar sin empatiska förmåga genom mentorskap

Kajsa Carlsson och Adriana Eriksson

Samhällskunskap 15hp

2018-02-08

Högskolan i Halmstad
Akademin för lärande, humaniora och samhälle
Examensarbete i Samhällskunskap, ämne 1, för ämneslärare åk 7-9
2018-01-28
HT-17

Blivande Lärare, Empati och Mentorskap
*-En kvalitativ studie om hur blivande lärare utvecklar
sin empatiska förmåga genom mentorskap*

Handledare: Bo Nurmi

Examinator: Kristina Thorell

Studenter: Kajsa Carlsson & Adriana Eriksson

Abstract

Denna studie har syftet att undersöka hur mentorer i projekt Näktergalen utvecklar sina empatiska förmågor. Empati kan delas in i tre delar:

- Att kunna sätta sig in i en annan persons situation.
- Att vara mottaglig även för saker som inte kommuniceras.
- Förmå sig att kommunicera förståelse och omtanke tillbaka.

Studien är kvalitativ och data har samlats in genom semistrukturerade intervjuer med sex stycken lärare som tidigare varit mentorer i projekt Näktergalen. Alla de intervjuade jobbar idag som lärare på olika skolor runt om i Västsverige. I läraryrket är det viktigt att vara empatisk, trots detta är empati något som lärarutbildningen lägger mycket lite fokus vid.

Resultatet visar att alla de intervjuade upplevde att deras empati hade utvecklats genom att de haft en nära relation och tät kontakt med en person som hade en helt annan livssituation än de själva. Det är i relationen med sin adept som empatin utvecklas.

Innehållsförteckning

1. INLEDNING	4
2. BAKGRUND	5
2.1 PERACH	6
2.2 NÄKTERGALEN	7
2.2.1 <i>Projekt Näktergalen, Malmö</i>	7
2.2.2 <i>Projekt Näktergalen i Halmstad</i>	8
2.2.3 <i>Projekt Näktergalen sprider sig</i>	9
2.3 SOCIALA FÄRDIGHETER	10
2.4 SYFTE	12
2.5 FRÅGESTÄLLNING	12
3. TIDIGARE FORSKNING	13
3.1 MENTORSKAP	13
3.2 EMPATI	15
4.0 TEORIBAKGRUND FÖR ANALYS	21
4.1 CENTRALT BEGREPP	21
4.1.1 <i>Empati</i>	21
4.2 TEORETISK UTGÅNGSPUNKT	23
4.3 TEORIBAKGRUND FÖR INTERVJU	23
4.3.1 <i>Hermeneutiskt perspektiv</i>	23
5. METOD	25
5.1 INTERVJU	25
5.2 URVAL	25
5.3 TRANSKRIBERING	26
5.4 KODNING	27
5.5 KATEGORISERING	27
5.6 GENOMFÖRANDE	27
6. RESULTAT	30
6.1 ATT KUNNA SÄTTA SIG IN I EN ANNAN PERSONS SITUATION	30
6.2 ATT VARA MOTTAGLIG ÄVEN FÖR SAKER SOM INTE KOMMUNICERAS	31
6.3 FÖRMÅ SIG ATT KOMMUNICERA FÖRSTÅELSE OCH OMTANKE TILLBAKA	33
7. ANALYS	36
7.1 ATT KUNNA SÄTTA SIG IN I EN ANNAN PERSONS SITUATION	36
7.2 ATT VARA MOTTAGLIG ÄVEN FÖR SAKER SOM INTE KOMMUNICERAS	37
7.3 FÖRMÅ SIG ATT KOMMUNICERA TILLBAKA FÖRSTÅELSE OCH OMTANKE	38
8. DISKUSSION	40
8.2 ETISKT DILEMMA	40
9. AVSLUTNING	42
9. REFERENSLISTA	43
10. BILAGOR	46
10.1 INTERVJUGUIDE	46
10.2 INFORMATIONSBREV	47

1. Inledning

1997 startades projekt Näktergalen av Malmö högskola. Projektet innebär att en student från Malmö högskola är mentor åt ett barn som går på mellanstadiet i en skola i något av Malmös ytterområden. Ett av syftena med projektet är att mentorerna ska få ett kompletterande erfarenheter till sin högskoleutbildning, få kunskaper som en student inte kan läsa sig till.¹

Sedan våren 2014 har projekt Näktergalen funnits på högskolan i Halmstad. Projektet innebär att studenter från högskolan är mentorer till ungdomar som ensamma kommit till Sverige och går på introduktionsprogrammet till gymnasiet.

Detta ämne är angeläget för oss eftersom att vi båda är före detta mentorer i projekt Näktergalen. Vi upplevde båda att vi utvecklat vår empatiska förmåga men vill ta reda på hur vi införskaffat oss den nya kunskapen. Vi har intervjuat 6 stycken före detta mentorer som nu är yrkesverksamma lärare.

Syftet med denna studie är att undersöka hur före detta mentorer, i projekt Näktergalen, kan utveckla sin empatiska förmåga.

Begreppet empati är ett komplext begrepp som kan tolkas och förklaras på många olika sätt. I vardagssamtal används begreppet flitigt och ofta med en självklarhet som indikerar att begreppet ofta endast har en betydelse. Empati är inte likvärdigt för alla och begreppet har en bred definition.²

Begreppet empati kan, enligt Emilie Kinge, reduceras till tre beståndsdelar vilka är följande:

- Att kunna sätta sig in i någon annans perspektiv
- Att vara mottaglig och förstående kring saker som inte kommuniceras verbalt
- Förmågan att kommunicera förståelse och omtanke tillbaka till annan person.³

Lärare befinner sig ständigt i situationer där deras moral sätts på prov. Empatin hjälper oss i våra moraliska handlingar vilket är en anledningarna att empati är en viktig förmåga hos lärare.⁴

¹ Carina Sild Lönnrot, *Näktergalen: En knuff framåt*, Lärarutbildningen, Malmö Högskola, 2007, s. 13

² Emilie Kinge, *Empati: närvaro eller metod*, Lund: Studentlitteratur, 2015, s. 49f

³ Kinge, 2015, s. 58

⁴ Bonelle Lewis Strickling, *"A moral basis for the helping professions"*, 1998

2. Bakgrund

I detta kapitel berättar vi om hur mentorskapet ser ut i Sverige i dagsläget. Vi kommer också att redogöra för bakgrunden till projekt Näktergalen samt de sociala färdigheter en lärare behöver ha.

2.1 Mentorskap i Sverige

Gunnela Westlander, professor emeritus och arbetslivsforskare, skriver i artikeln *"Mentorskap till stöd och inspiration i dagens Sverige"* att mentorskap innebär en stödjande relation mellan två individer som utbyter kunskap, färdigheter och erfarenheter med varandra. Relationen består av en adept, som söker ledning i utvecklingen av en specifik kompetens, självmedvetande och skicklighet, och en mentor som är en person som innehar expertis inom de områden som adepten behöver lära känna närmare. Mentorn behöver vara en person som innehar förmågan att dela med sig av sin kunskap på ett konstruktivt vis.⁶

Westlander menar att mentorskap innebär att två personer ingår i en relation där den ena parten, dvs adepten, söker efter kunskap. Relationen strävar efter personlig utveckling, ömsesidigt utbyte och lärande.⁷

Westlander lyfter vidare fram i sin artikel att i Sverige finns det många olika mentorprogram, på olika nivåer i samhället. Fackliga organisationer har ofta mentorsprogram för att förnya sig.⁸

Studenter vid olika högskolor och universitet blir mentorer för gymnasieelever som exempelvis vill bygga på sina matematikkunskaper. Ett exempel på detta är Intize som anordnas av Chalmers tekniska högskola.⁹ Intize är ett mentorsprogram som bygger på att

⁶ Gunnela Westlander, "Mentorskap till stöd och inspiration i dagens Sverige", *Arbetsmarknad och arbetsliv*, vol 14, nr 4, 2008 s. 63-73

⁷ Westlander, 2008, s. 63-73

⁸ Westlander, 2008, s. 63-73

⁹ Westlander, 2008, s. 63-73

studenter från Chalmers är mentorer till adepter som vill utveckla sin matematiska förmåga.

10

Vissa kommuner såsom Värnamo och Malmö, arrangerar mentorskapsprogram för sina invånare som vill bli egenföretagare eller som vill komma in på arbetsmarknaden.¹¹

Westlander berättar också att olika branschorganisationer ibland erbjuder mentorer till sina medlemsföretag med syfte att utveckla personalens kompetens och indirekt företagets kompetens. Även inom stora företag bedrivs mentorsprogram.¹²

Skolungdomar kan söka till olika projekt som t.ex. "*Mentor Sverige*" vars syfte är att förhindra drogmissbruk bland ungdomar genom att ge dem en vuxen förebild, en mentor.¹³

Slutligen så för författaren fram att många skolor idag jobbar med mentorskapsprogram där varje elev får en lärare som är deras mentor. Mentorn är den som har kontakt med hemmet, följer upp elevens närvaro, resultat, skriver individuella utvecklingsplaner m.m.¹⁴

Nyutexaminerade lärare har under sitt introduktions år rätt till en mentor vilket fastslogs av Skolverket 2011.¹⁵

2.1 Perach

Det projekt som ligger till grund för Näktergalen, startade 1972 i Israel. Projektet startade med syfte att berika och förbättra livet för underprivilegierade barn, genom att studenter från universitet runt om i Israel parades ihop med ett barn och blev dennes mentor. Tanken med projektet var att de barn som valdes ut att delta i projektet skulle komma från olika områden i

¹⁰ *Intize- mentorskap i matematik*, "Bli mentor", Tillgänglig: <http://www.intize.org/bli-mentor/> (hämtad, 2018-01-25)

¹¹ Westlander, 2008, s. 63-73

¹² Westlander, 2008, s. 63-73

¹³ Westlander, 2008, s. 63-73

¹⁴ Westlander, 2008, s. 63-73

¹⁵ SKOLFS 2014:4 *Föreskrifter om ändring i Skolverkets föreskrifter (SKOLFS 2011:37) om introduktionsperiod och kompetensprofiler för lärare och förskollärare*

staden där universitet låg, men ha den gemensamma nämnaren att de lever i en problematisk social miljö. Projektet fick namnet Perach och finansieras till största delen av offentliga statliga medel, trots att Perach är en fristående organisation.¹⁶

De mål som projekt Perach jobbade mot är följande:

1. Att utjämna sociala samt utbildningsmässiga skillnader bland barn.
2. Att ge framtidens ledare insikt och förståelse för andra människors levnadsvillkor.
3. Att berika underprivilegierade barns uppväxt.
4. Att ge studenterna ekonomisk hjälp för sina studier.¹⁷

2.2 Näktergalen

2.2.1 Projekt Näktergalen, Malmö

I boken *”En knuff framåt”* beskriver universitetsadjunkten Carina Sild Lönroth hur projekt Näktergalen startades. Näktergalen är ett mentorsprojekt som startades upp 1996 av Malmö högskola. Lärarhögskolan i Malmö beviljades medel av Wallenbergstiftelsen för att starta ett mentorsprojekt som liknade det israeliska projekt *”Perach”*. Efter ett halvår av planering startades det första projektet 1997 på Lärarhögskolan i Malmö i samarbetade med den kommunala invandrarförvaltningen samt två grundskolor i Malmö.¹⁸

Sedan den 1 juli 2005 är Näktergalen en permanent verksamhet vars fullständiga namn är *”Näktergalen mentorsverksamhet”*. Från början riktade sig projektet bara till lärarstudenter men efter 2005 får alla som studerar vid Malmö högskola ansöka om att bli mentor. Det anses vara en fördel för projektet eftersom att det skapar en bredd bland mentorerna och därmed en större variation av tidigare erfarenheter.¹⁹

Näktergalens grundtanke är att alla inblandade ska ha nytta av projektet, både mentorer och adepterna genom att nya kontakter skapas, nya vänskapsband uppstår, nya erfarenheter

¹⁶ *Perach*, ”The Perach Tutorial Project”, Tillgänglig: <http://www.perach.org.il/The-Perach-Tutorial-Project>, 2010, (hämtad, 2017-11-30)

¹⁷ *Perach*, ”The Perach Tutorial Project”, 2017

¹⁸ Sild Lönroth, 2007, s. 13

¹⁹ Sild Lönroth, 2007, s.16

inhämtas och utbytes samt att nya kunskaper skapas.

Syftet med Näktergalen är att mentorerna får möjlighet att vara någons förebild, får en inblick i någon annans liv vilket ska leda till ny kunskap och empati för människors olika livsvillkor. Således skapas kunskap som mentorerna ej kan läsa sig till på högskolan eller får genom sin utbildning. Förhoppningen är att mentorerna får kunskaper som ligger utanför ramarna för deras utbildning och som de har stor nytta av i sitt kommande yrkesliv.²⁰

Projekt Näktergalen har som mål att öka respekten, förståelsen och toleransen för varandras olikheter såsom sociala- och kulturella bakgrunder. Genom att högskolestudenter är mentorer är förhoppningen att adepterna ska klara sin skolgång bättre samt bli inspirerade att själva läsa på högskolan.²¹

När en student vill bli mentor i Näktergalen Projektet skickar de in en intresseanmälan till den avdelning på Malmö högskola som ansvarar för projekt Näktergalen. I intresseanmälan motiverar de varför de vill bli en mentor, beskriver sig själva, sina intressen samt erfarenheter och annat som kan vara en tillgång som mentor.²²

När intresseanmälan har granskats och administratörerna funnit den intressant blir studenten kallad till en intervju vars syfte är att ringa in vad studenten har för erfarenheter, intressen samt kvalifikationer. Intresseanmälan och intervjun ligger till grund för matchningen. Matchningen innebär att mentor och adept utifrån intervjuerna matchas ihop, vilket ses som ett viktigt inslag i verksamheten. Anledningen till detta är att mentor på bästa sätt ska kunna möta den blivande adeptens behov.²³

Andra faktorer som matchningen också tar hänsyn till är vilka kompetenser den blivande mentorn besitter, som ska komplettera adepten på något sätt. Om matchningen är bra från början har relationen mellan de två parterna goda förutsättningar att utvecklas till en berikande upplevelse.²⁴

2.2.2 Projekt Näktergalen i Halmstad

²⁰ Sild Lönroth, 2007, s. 14ff

²¹ Sild Lönroth, 2007, s. 17ff

²² Sild Lönroth, 2007, s. 25

²³ Sild Lönroth, 2007, s. 35

²⁴ Sild Lönroth, 2007, s. 36

I Halmstad ser inte projekt Näktergalen ut på samma sätt som projektet i Malmö, men syftet och målen är det samma. I Halmstad riktar sig projektet till ensamkommande ungdomar som går på introduktionsprogrammet till gymnasiet. Precis som i Malmö är det studenter från högskolan som har möjlighet att bli mentor. I Halmstad innebär projekt Näktergalen alltså att studenter på Högskolan i Halmstad blir mentorer åt ensamkommande ungdomar. Syftet med projektet i Halmstad är att hjälpa och vara en stöttning för ensamkommande ungdomarnas integration in i det svenska samhället.²⁵

Projekt Näktergalen i Halmstad samarbetar med följande lokala institutioner: Länsstyrelsen, Region Halland, Halmstad kommun och högskolan i Halmstad.

Första projektet i Halmstad inleddes våren 2014, projektet bestod då av åtta studenter från lärarutbildningen och åtta ungdomar i åldrarna 16 till 19 år som vid tillfället läste på introduktionsprogrammet till Sannarps gymnasiet i Halmstad. Totalt har fyra projekt genomförts i Halmstad. Högskolan i Halmstad har också haft ett så kallat pilotprojekt där inriktningen legat på de yngre åldrarna men med samma syfte och målen som tidigare.

Efter antagningsprocessen innehållande intresseanmälan, intervjuer och matchning är tanken att paret bestående av mentor och adept ska träffas och ses några timmar i veckan där de gemensamt kommit överens om en aktivitet. Aktiviteten kan vara allt från att laga mat till hjälp med skolarbete, till biljard eller en bio. Projektet pågår under 8 månader och likt andra Näktergalen projekt, i andra städer får mentorerna tillgång till handledning och reflektion en gång i månaden.²⁶

2.2.3 Projekt Näktergalen sprider sig

Projekt Näktergalen har spridit sig runt om i världen och exempel på länder som har varit med och är medlemmar i "*The nightingale Mentoring Network*" är Österrike, Island, Norge, Spanien och Schweiz.

²⁵ *Högskolan i Halmstad*: "Projekt Näktergalen– en ny väg in i det svenska samhället för unga flyktingar", Tillgänglig:

<http://www.hh.se/akademinforlarandehumanioraochsamhalle/rucregionaltutvecklingscentrum/projektinomruc/projektnaktergalen.65442441.html> , 2017, (Hämtad 2017-11-29)

²⁶ *Högskolan i Halmstad*, "Projekt Näktergalen– en ny väg in i det svenska samhället för unga flyktingar", 2017

"*The Nightingale Mentoring Network*" har som syfte att försöka skapa ett europeiskt forum för både deltagare och mentorer där de ska kunna utbyta erfarenheter, vilket ska höja kvaliteten på mentorerna. Det har också som syfte att skapa samarbete mellan olika högskolor samt universitet på europeisk nivå. Detta forum blir också en plats för projektets data att samlas in för eventuell framtida forskning inom ämnet. Framför allt har denna organisation som uppgift att säkerställa projekt Näktergalens koncept. Projektet ser olika ut i alla länder, men det finns tydliga riktlinjer för vad projekten ska innehålla och hur arbetsprocessen går till från början till slut.²⁷

Projekt Näktergalen har ett tydligt syfte för både mentor och adept. Projektet syftar till att adepterna får nya erfarenheter och kunskaper genom att ha en relation med en vuxen som inte är vårdnadshavare och som är student vid en högskola eller ett universitet. Förhoppningen är att adepten genom denna relation kan förbättra sitt självförtroende.²⁸

Målet med alla projekt som ingår i "*The mentoring network*" är att mentorn ska:

- Vara en förebild för en ungdom.
- Få insikter i ett barns liv och genom detta få ökad kunskap, förståelse och empati för människor som lever en annan typ av liv än de själva.

Genom detta vill projekt Näktergalen att studenterna ska få kompetenser de inte får genom sina utbildningar men som är viktiga för deras kommande yrken.²⁹

2.3 Sociala färdigheter

Mentorskapet och projekt Näktergalen bygger på relationen mellan två människor. För att bygga en relation behöver du ha vissa sociala färdigheter.

Kommunikation mellan människor är inte bara en fråga om att tala och handla på ett korrekt sätt, det är också en fråga om att använda känslor och intelligens för att försöka förstå varandra. När man umgås med andra människor är det viktigt att man kan föreställa sig att man är "i den andres kläder". För att kunna sätta sig in i en annan människas perspektiv behövs en förståelse för dennes synpunkter och erfarenheter. För att uppnå denna förståelse

²⁷ *The Nightingale mentoring network*, "About the Nightingale Mentoring concept", Tillgänglig: http://nightingalementoring.org/?page_id=2, 2017, (hämtad 2017-11-29)

²⁸ *The Nightingale mentoring network*, "About the Nightingale Mentoring concept", 2017

²⁹ *The Nightingale mentoring network*, "About the Nightingale Mentoring concept", 2017

och förmåga att sätta sig in andra människors synsätt behövs vissa sociala färdigheter. Uttrycket sociala färdigheter används ofta som synonym till interpersonella kompetenser, färdigheter eller förmågor.³⁰ Dimbleby och Burton ger följande exempel på sociala färdigheter:

- Att känna igen feedback och ge positiv respons
- Att ge tecken på gillande och erkännande till andra
- Att visa empati
- Att kunna lyssna på andra
- Att öppna sig på ett sätt som är lämpligt för situationen
- Att styra självrepresentationen på ett sätt som är lämpligt för situationen
- Att på ett effektivt sätt kunna styra och använda ett ickeverbalt beteende³¹

³⁰ Richard Dimbleby & Graeme Burton, *Kommunikation är mer än ord*, Lund: Studentlitteratur, 1999, s. 95ff

³¹ Dimbleby & Burton, 1999, s. 95

2.4 Syfte

Empati är en viktig egenskap hos lärare visar flera olika studier.^{32 33 34} Det finns även studier som visar att mentorskap utvecklar den empatiska förmågan hos de personer som är mentorer. Vi kommer inte undersöka om de före detta mentorerna har utvecklat sin empati genom att vara mentorer i projekt Näktergalen eftersom att det redan finns forskning om detta. Vi kommer undersöka hur de utvecklat den empatiska förmågan. Syftet med denna studie blir således att undersöka hur före detta mentorer, i projekt Näktergalen, utvecklar sin empatiska förmåga genom mentorskapet.

2.5 Frågeställning

Hur utvecklas den empatiska förmåga hos före detta mentorer i projekt Näktergalen?

³² Gettings & Wilson, 2014

³³ Strickling, 1998

³⁴ Sanger, 2008

3. Tidigare forskning

3.1 Mentorskap

Det finns mycket forskning kring mentorskap och vilka effekter mentorskapet har på adepten och dennes livssituation. Vi vill undersöka hur lärarstudenter kan utveckla sin empati genom att vara mentor och har därför tagit del av forskning om hur mentorskapet påverkar mentorn och vilka förmågor mentorer behöver inneha för att skapa en god relation med sin adept.

2012 publicerades Michael Gaddis, doktor i sociologi, artikel "*What's in a Relationship? An Examination of Social Capital, Race, and Class in Mentoring Relationships*". I artikeln skriver Gaddis att socialt kapital är ett begrepp som länge har studerats, men trots det fortfarande debatteras flitigt inom samhällsvetenskaplig forskning. Författaren har identifierat fem kännetecken för att bygga upp socialt kapital:

1. Tiden som avsätts för träffar
2. Liknande etnisk bakgrund
3. Förtroendenivå
4. Sociala skillnader
5. Intergenerationell skillnad ³⁵

Studien undersökte data från mentorer och adepter som deltagit i "Big brothers/ Big sisters of America". Syftet med studien var att lyfta fram de olika mentorsförhållandena för att undersöka vilka nyckelkännetecken som har störst inverkan på relationen mellan mentorn och adepten som får bäst utfall.

Resultatet visar att tiden som spenderas på relationen samt förtroendenivån är de två kännetecken som tydligast bidrar till att bygga upp ett socialt kapital och ger positiva effekter för adepten. Sociala skillnader och liknande etnisk bakgrund hade ingen markant inverkan på uppbyggnaden av det sociala kapitalet. Förtroende nivån var avgörande för det sociala

³⁵ S. Michael Gaddis, "What's in a Relationship? An Examination of Social Capital, Race, and Class in Mentoring Relationships", *Social Forces*, vol. 90, nr. 4, 2012, s. 1237–1269. doi: 10.1093/sf/sos003.

kapitalet men förtroendet påverkades inte av sociala skillnader, intergenerationella skillnader eller liknande etnisk bakgrund. Dock fanns det en korrelation mellan tiden som mentorn och adepten spenderade med varandra och förtroendenivån.³⁶

I artikeln "*Researching the impact of student mentoring in the community*" undersökte Alethea Melling & Ridwanan Gurjee, effekterna och inverkan av mentorsrelationer hos studenter som varit mentorer. Studien undersökte studenternas utveckling genom de erfarenheter och upplevelser, både personligt och professionellt som de fått genom att vara mentorer. Syftet med studien var att undersöka samspelet mellan de deltagande parterna, mentorer, adepter och organisationen. Melling och Gurjee studerade mentorer som var studenter på University of Central Lancashire. Under tiden som de var mentorer skrev de kontinuerligt var sin portfolio där de reflekterade kring mentorskapet. Detta visade sig vara bra för deras personliga utveckling eftersom att mentorerna kunde analysera sin utveckling och följa den från början till slutet. Mentorerna har lärt sig att kommunicera bättre, "team building", lösa problem och utvecklat sina ledarskapsförmågor. Mycket av den kunskap som de fått med sig genom mentorskapet är svåra att identifiera och sätta ord på. Melling och Gurjee konstaterar att mentorerna har fått kunskaper som gör dem mer konkurrenskraftiga på arbetsmarknaden och som de kommer ha nytta av hela livet.³⁷

Studien "*Examine commitment and relational maintenance informal youth mentoring relationships*" använder sig av ett socialt utbytesperspektiv för att undersöka mentorskapet och de relationer som mentorerna byggt upp med sin adept. Människor är ömsesidigt beroende av varandra för att uppfylla sina personliga mål och behov vilket är grunden i ett socialt utbytesperspektiv. Patricia E. Gettings & Steven R. Wilson samlade in data från 145 vuxna mentorer från fyra olika mentorsprogram. Studien använder sig av investeringsmodellen för att se vilka variabler som påverkar relationen mellan mentorn och adepten. Syftet med studien var att undersöka mentorernas engagemang och upprätthållande av relationen mellan mentorn och adepten. Resultatet visar att mentorn är mer engagerad i sin adept när denne känner sig nöjd och känner att hen har investerat mycket tid i relationen. När

³⁶ Gaddis, 2012, s. 1237–1269

³⁷ Alethea Melling & Ridwanan Gurjee, "Researching the impact of student mentoring in the community", *Internationa Journal of Social Work and Human Services Practice*, vol 1, nr. 1, 2003, s. 1-8

mentorn är engagerad är det mer sannolikt att denne använder sig av underhållsstrategier för att balansera relationen med adepten.³⁸

3.2 Empati

Vårt syfte med detta arbete är att belysa hur empatin kan utvecklas hos en lärarstudent som är mentor i projekt Näktergalen. För att förstå den utvecklingsprocessen har vi tagit del av forskningsstudier som beskriver varför empati är viktigt för läraryrket samt forskningsglappet som finns mellan läraryrket och lärarutbildningen.

2014 publicerades artikeln "*Teachers self-concept and Empathy*" skriven av fyra professorer i filosofi. Syftet med studien var att undersöka hur lärare förstår och uppfattar sig själva, hur deras självuppfattning såg ut och hur de fick tillgång till sina empatiska förmågor.

Stojiljković et al, studerade också korrelationen mellan lärarnas självuppfattning och empatiska förmåga.

Studien omfattade 120 grundskollärare i Serbien. Resultatet visade att lärare rankade sig själva positivt på alla observerade dimensioner av självuppfattningen och även empatin hade de medverkande rankat sig själva högt.

Lärares empati och självuppfattning är viktiga faktorer som är avgörande i deras komplexa lärarroll. Lärares självuppfattning är en faktor som ger en fingervisning av deras empatiska förmåga. Författarna konstaterar att det finns ett behov av att utveckla ett träningsprogram för lärare för att förbättra lärares empati och positiva självuppfattning. Programmet bör baseras på sociala aktiviteter eftersom att läraryrket handlar om att kommunicera med eleverna. Arbete kring en positiv självuppfattning bidrar till ökad empatisk förmåga och vice versa.³⁹

Bonnelle Lewis Strickling, professor i filosofi, skriver i artikeln "*A Moral Basis for the Helping Professions*" om hur vissa yrken kräver att arbetstagaren har ett moraliskt ramverk

³⁸ Patricia E. Gettings & Steven R. Wilson, "Examine commitment and relational maintenance informal youth mentoring relationships", *Journal of Social & Personal Relationships*, 2014, s. 1–27, DOI: 10.1177/10265407514522145

³⁹ Snežana Stojiljković, Jelisaveta Todorović, Gordana Đigić & Zvonimir Dosković, "Teachers self-concept and Empathy", *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, nr 116, 2014, s. 87875–879, doi: 10.1016/j.sbspro014.01.313.

som denne bör förhålla sig till i sitt yrkesutövande. Författaren menar att ett moraliskt ramverk behövs i yrken där arbetstagaren har en maktposition och jobbar med människor som till viss del är i en utsatt position så som socionom, vårdanställd och lärare. Inom dessa yrken sätts arbetstagaren ofta i situationer där det är lätt att missbruka den makt som medföljer med yrket. Författaren menar att inom dessa yrken behövs människor som har utvecklat följande förmågor:

- Ha respekt för andra människor
- Ha empati
- Vara insiktsfull
- Vara förstående
- Sätta andra människors behov före sitt eget intresse
- Vara objektiv ⁴⁰

För att utveckla dessa förmågor och därmed vara lämplig att jobba inom dessa yrken måste arbetstagaren ha självkännedom, självdisciplin och karaktär, annars blir det svårt att upprätthålla dessa förmågor i stressade och pressade situationer. För att utveckla dessa förmågor måste arbetstagaren jobba med sig själv och sin personlighet. Strickling menar att i utbildningarna för dessa yrken lär du dig mycket ämneskunskaper och blir expert på ditt yrke rent faktamässigt, men utbildningen behöver utveckla studenternas moral genom att jobba med självkännedom och självförståelse. Strickling drar slutsatsen att människor kan handla moraliskt rätt men det krävs mycket jobb för att bli osjälvisk, ödmjuk och uppmärksam. Dessa förmågor behöver arbetstagaren börja jobba med redan under sin utbildningsperiod men få inte tillfälle till detta eftersom att läroplanerna inte aktivt behandlar dessa förmågor. ⁴¹

Matthew Sanger, professor i pedagogik, skrev 2008 artikeln *"What we need to prepare teachers for the moral nature of their work"*. Inledningsvis skriver Sanger att det finns en stark generell uppfattning inom pedagogisk litteratur om att det finns en viktig moralisk aspekt av läraryrket. Det finns ett samförstånd inom den pedagogiska forskningen att

⁴⁰Strickling, 1998

⁴¹Strickling, 1998

läraryrket i grund och botten handlar om moral vilket gör att alla lärare är ständigt använder sig av sitt moraliska ramverk.⁴²

Sanger uppmärksammar att det finns ett glapp mellan forskningen och lärarutbildningen i USA, eftersom att den moraliska aspekten av läraryrket inte återspeglas i läroplanerna. De som arbetar inom lärarutbildningen redogör för att lärarstudenter generellt har uppfattningen om att det finns ett moraliskt mål med deras kommande yrke. Genom yrket kommer de att förbättra elevernas liv genom att ge dem mer kunskap och därmed blir eleverna bättre människor. På lärarutbildningen lär sig studenterna pedagogik och didaktik, hur de leder en klass samt får ämneskunskaper och läser specialpedagogik. Dock lär de sig inte uttryckligen om den moraliska aspekten av yrket. I de generella kurserna som läses på lärarutbildningen lär sig lärarstudenterna om skolans historia, den senaste forskningen, den mångkulturella skolan och generella frågor kring lärarfilosofi, men de lär sig inte om moral och inte om moral kopplat till praktiska situationer eller moral på ett djupare plan.⁴³

Sanger menar att alla lärare dagligen befinner sig i situationer där moralen sätts på prov, precis som ämneskunskaperna sätts på prov dagligen, borde lärarutbildningen inte då också förbereda lärarstudenterna på den moraliska aspekten av yrket? Varför finns detta glapp mellan forskningen, som visar att läraryrket i grund och botten handlar om moral, och lärarutbildningen som inte specifikt förbereder lärarstudenterna på detta? Författaren menar att det finns två svar på denna fråga, dels är läroplanen för lärarutbildningen redan maxad till gränsen, dels menar författaren att på lärarutbildningen, likt alla utbildningar, är det meningen att studenterna ska *lära* sig mer om något. Lärande tolkas generellt som något mätbart, de akademiska kunskaperna ska kunna mätas genom ett standardiserat test. Den omätbara kunskapen, reflektion och eftertanke går inte att mäta och har därför inte fått någon klar och explicit del i läroplanen för lärarutbildningen menar Sanger.⁴⁴

Författaren menar att den pedagogiska och didaktiska litteraturen inte lägger något större fokus på den moraliska aspekten av vad läraryrket innebär eller vad det innebär i praktiken.

⁴² Matthew N Sanger, "What we need to prepare teachers for the moral nature of their work", *Journal of Curriculum Studies*, vol. 40, nr. 2, s. 169-185, 2008, Doi: 10.1080/00220270701670856

⁴³Sanger, 2008, s. 169-185

⁴⁴Sanger, 2008, s. 169-185

Genom att använda sig av en berättande form får lärarstudenterna en djupare förståelse av det moraliska arbete yrket innebär samt ger dem kunskaper, kompetens, översikt och lyhördhet för att hantera den moraliska delen av sitt yrke.⁴⁵

Författaren konstaterar att det finns en utmaning i att identifiera och förklara moraliska fenomen i klassrummet och i skolan. För att uppnå detta behöver insikter, erfarenheter och psykologi kopplas ihop med faktiska undervisningssituationer på ett illustrativt och pedagogiskt sätt. Först då kan moral ta plats i läroplanen för lärarprogrammet. Sanger menar att lärarstudenterna inte behöver lära sig allt om moral men de behöver få verktygen att själva undersöka sin moral kopplat till sitt yrke. Genom att bygga upp en grundläggande förståelse för moral kan studenterna sedan själva reflektera över hur moral gestaltar sig i klassrummet.⁴⁶

2013 publicerades artikeln *"Developing narratives as a pedagogical approach to fostering professional interpersonal competences"* som är skriven av lärare på Malmö Högskola och Beit Berl Academic college i Israel. Artikeln redogör för projektet "The project for developing students professional competences" vars syfte var att utveckla en metod som tillvaratog och utvecklade studenters erfarenheter på ett sätt som främjar deras lärande. Projektets fokus låg på ett av de lärmål som finns i examensordningen för b.la. lärarutbildningen. Målet handlar om att studenten visar självkännedom och empatisk förmåga. Målet var att studenterna genom sina erfarenheter skulle utveckla sina interpersonella förmågor:

1. Empati
2. Perspektivtagande
3. Medvetenhet om egna och andras fördomar⁴⁷

Avsikten med detta mål var att bidra till en större professionell kompetens inom socionom- och lärarutbildningarna.

Författarna menar att inom socionomers och lärares professionella kompetens ingår det att utveckla ett empatiskt och etiskt förhållningsätt, förmågan att ta den andres perspektiv samt vara medveten om sina egna fördomar. Detta är förmågor och förhållningsätt som studenterna

⁴⁵Sanger, 2008, s. 169-185

⁴⁶Sanger, 2008, s. 169-185

⁴⁷ Barbara Fresko, Lena Reich Rubinstein, Tina Sjö Eriksson, Carina Lönroth Schild, "Developing narratives as a pedagogical approach to fostering professional interpersonal competences", *Studies in educational evaluation*, vol. 39, nr. 4, 2013. s. 232-239

behöver utveckla för att bli professionella yrkesutövare och författarna kallar dessa förmågor för interpersonella kompetenser. Författarna konstaterar att det sällan ingår i läroplanen för dessa utbildningar att utveckla sina interpersonella kompetenser trots att det är viktigt för kommande yrkeskarriär.

Under ett års tid deltog lärar- och socionomstudenter i obligatoriska seminarier där utgångspunkten var berättelser om deras erfarenheter skrivna i jagform. Dessa berättelser skrevs om flera gånger och utifrån olika perspektiv samt kopplades ihop med kommande yrke.

I studien deltog två grupper med lärarstudenter och två grupper med socionomstudenter. Grupperna med lärarstudenter omfattade 13–15 personer och gruppen med socionomstudenter omfattade nio studenter i varje grupp. Dessa grupper träffades vid åtta tillfällen fördelat över två terminer. I studien deltog även fyra grupper med studenter som samtidigt var mentorer i projekt Näktergalen på Malmö högskola. Grupperna med mentorer bestod av fem–sex studenter i varje grupp och de deltog under en termin vilket innebar fyra seminarier. För att samla in data från studenterna som deltog genomfördes intervjuer, fokusgrupper samt enkäter.⁴⁸

Metoden "*Narratives by experience*" där studenterna berättar om en egen erfarenhet som sedan återberättas utifrån ett annat perspektiv, visade sig stärka studenternas kompetenser inom området "värderingsförmåga och förhållningssätt" som är ett av examensmålen för ämneslärarutbildningen. Studenterna som deltog menar att de speciellt utvecklade sin förmåga att inta en annan persons perspektiv. Utifrån sin studie drar författarna slutsatsen att interpersonella kompetenser kan utvecklas genom guidad reflektion och att använda sig av nedskrivna reflektioner är ett sätt att utveckla dessa förmågor.⁴⁹

2013 publicerades artikeln "*The empathy and communication- pride personality's dimensions of the teacher*" där Irina Teodora Motataianu undersöker hur lärarstudenter kan utveckla kommunikationsförmågan och sin empatiska förmåga. Syftet med studien var att undersöka om effektiviteten i den didaktiska processen kan öka om läraren blir mer medveten om empati- och kommunikationsförmågan. Motataianu menar att forskningen lägger väldigt lite fokus på betydelsen av kommunikation och empati hos lärare. Kommunikationsförmågan

⁴⁸ Fresko et. al 2013, s. 232-239

⁴⁹ Fresko et.al 2013, s. 232-239

reduceras till att handla om att förmedla kunskap till eleverna. Förmågan att lyssna och lärarnas attityd i kommunikationen med eleverna tas inte i beaktning. Empati betraktats som nödvändigt för en lärare men bara som en faktor till att lättare kunna rådgiva elever och deras vårdnadshavare. Kommunikation och empati lärs ut till lärare i teorin men inte praktiskt i en klassrumssituation.

På universitet i Bukarest utvecklades en kurs i empati och kommunikation och genom programmet fick lärarstudenterna mer kunskap om kommunikation och empati. Under sitt första år på lärarutbildningen deltog studenterna i 10 stycken 2-timmars seminarier där teori varvades med praktiska övningar. I slutet av kursen fick studenterna fylla i en enkät som visade att eleverna fått en större förståelse om de två begreppen kommunikation och empati. Under den följande praktiken kunde författaren se att studenterna omsatte sina nya kunskaper både i relationen till eleverna men också i sin undervisning. Författaren drar slutsatsen att lärarutbildningen i ett tidigt skede ge studenterna möjligheten att utveckla sin kommunikation och empatiska förmåga under hela utbildningen.⁵⁰

⁵⁰ Irina Teodora Motataianua, "The empathy and communication- pride personality's dimensions of the teacher", *Social and Behavioral Sciences*, vol. 142, s. 708 – 711, 2014, doi: 10.1016/j.sbspro.2014.07.602

4.0 Teoribakgrund för analys

Detta kapitel behandlar det centrala begreppet för detta arbete, empati som mynnar ut i vår teoretiska utgångspunkt.

4.1 Centralt begrepp

4.1.1 Empati

Ordet empati härstammar ursprungligen från det grekiska ordet ”empathia” där ”em” betyder in och ”pathos” betyder lidelse eller känsla. Ordet empati skulle kunna översättas som ”inkännande”.⁵¹

Empati betyder alltså inkänsla eller inlevelse. För många är medkänsla något som likställs med empati, men empati är mer än en känslokomponent som kräver mer än våra känslor för att förstå andra människor.⁵²

Begreppet empati sammanblandas ofta med ordet sympati, både inom vetenskapen och i vardagligt tal. Inom vetenskapen har det funnits en tendens att jämföra och likställa empati med medkänsla, men empati handlar om förståelse av en annan människas känslor och tankar.

Empati i grunden värderingsfri och neutral. Empati handlar således inte om att tycka om någon, du kan ha empati för någon som du inte tycker om genom att inta dennes perspektiv.⁵³ Sympati däremot handlar om känslor. Sympati är något vi känner, vi tycker synd om någon eller förstå dem i största allmänhet. Empati däremot kräver ett mycket djupare engagemang.⁵⁴

Den empatiska förståelsen av en annan person handlar om att leva sig in i den andres känsla, med distans så att inte känslorna blir en del av en själv.⁵⁵

⁵¹ Kinge, 2015, s. 50

⁵² Kinge, 2015, s. 44

⁵³ Ulla Holm, *Empati: att förstå andra människors känslor*, Stockholm: Natur och kultur, 2001, s. 106f

⁵⁴ Jenny Gren, *Etik i pedagogiskt vardagsarbete*, Stockholm: Liber, 2007, s. 177

⁵⁵ Gren, 2007, s. 181

Följaktligen handlar sympati om medkänsla där våra känslor styr förståelse av den andre. Empati fokuserar på att förstå och kunna se världen genom den andras ögon, utan att för den delen framkalla någon form av positiv eller negativ känsla för individen.⁵⁶

Det är svårt att endast ge en definition av begreppet empati eftersom att det är ett komplext fenomen, vilket forskarna är eniga om. Dock används begreppet empati på olika sätt och i olika sammanhang, något som kan observeras ibland annat olika vetenskapliga tidskrifter, böcker samt artiklar. Trots att begreppet empati är komplext och svårt att förklara så är det ett begrepp som används flitigt i vardagssamtal på ett självklart sätt där begreppet endast har en exakt betydelse och förstås på ett likvärdigt sätt av alla, vilket inte är fallet.⁵⁷

Empati kan beskrivas som en process där en person får information om en annan människas inre känslor vilket leder till att denne kan förstå den andras upplevelse samt känsla. Du förstår den andres upplevelse och känsla, men du behöver inte värdera eller lösa svårigheten, utan endast förstå. Utifrån observationen av den andre registrerar vi samt drar slutsatser och kommunicerar tillbaka det som observerats till den andra personen.⁵⁸

Empati handlar således om att uppfatta en annan persons känslomässiga tillstånd och genom kommunikation och reflektion dela upplevelsen med den andra. Empati handlar också om att försöka förstå vad en annan person, omedvetet eller medvetet vill signalera och hur vi kommunicerar vår förståelse tillbaka till denne.

Begreppet empati förknippas ofta med tre vanliga betydelser, vilket är följande

- Att själv kunna sätta sig in i en annan persons situation, att se på världen ur någon annans perspektiv.
- Att vara mottaglig samt förstående även kring saker som inte kommuniceras verbalt.
- Att förmå sig kommunicera förståelse och omtanke tillbaka till en annan person.⁵⁹

En vanlig missuppfattning är att den empatiska förmågan är opåverkbar hos människan.

Empati är inte en förmåga som vi antingen har eller inte har, utan empati utvecklas och växer

⁵⁶ Kinge, 2015, s. 50

⁵⁷ Kinge, 2015, s. 49f

⁵⁸ Kinge, 2015, s. 51

⁵⁹ Kinge, 2015, s. 58

så länge vi lever.⁶⁰ Empatisk inte något vi är eller inte är utan empati är en process som ständigt utvecklas och där vi är intresserade av den andres sätt att se världen och dennes känslor, upplevelser, föreställningar och behov.⁶¹ Genom detta blir individer intresserade av att utveckla sin förståelse och är genuint intresserade av andra.⁶²

4.2 Teoretisk utgångspunkt

Vårt syfte med detta arbete är att undersöka hur före detta mentorer kan utveckla sin empatiska förmåga genom att vara mentor i projekt Näktergalen.

Vid undersökandet av utvecklingen kommer vi att använda oss av empatins grundstenar för att förstå mentoreernas utvecklingsprocess.

Begreppet empati kan brytas ned till följande beståndsdelar:

- Att kunna sätta sig in i en annan persons situation
- Att vara mottaglig även för saker som inte kommuniceras
- Förmå sig att kommunicera förståelse och omtanke tillbaka

Dessa tre beståndsdelar är utgångspunkten för vårt arbete. Dessa delar är relevanta att applicera på vårt resultat för att förstå hur mentorens empatiutveckling implementeras. Empatins beståndsdelar är den teori detta arbete utgår ifrån.⁶³

4.3 Teoribakgrund för intervju

4.3.1 Hermeneutiskt perspektiv

Analysen utgår ifrån ett hermeneutiskt perspektiv. Hermeneutik betyder tolka, översätta, förtydliga eller klargöra. Denna term härstammar från Hermes, som i sin tur betyder gudarnas sändebud, vars uppgift var att översätta och förmedla gudarnas budskap till människorna.

⁶⁰ Gren, 2007, s. 182

⁶¹ Kinge, 2015, s. 96

⁶² Kinge, 2015, s. 43

⁶³ Kinge, 2015, s. 58

Tolkningsläran baseras på vissa grundläggande antaganden samt förutsättningar som ska utgöra ryggraden i en analysmodell. I detta grundantagande ingår följande punkter:

- Mening skapas, framträder samt kan bara förstås i ett sammanhang eller i en kontext.
- I all tolkning samt förståelse är alla delarna beroende av helheten och viss i versa.
- All förståelse förutsätter eller bygger på någon form av förförståelse vilket innebär de "glasögon" den referensram, teori där vi betraktar ett fenomen.⁶⁴

Varje tolkning föregås av vissa förväntningar eller förutfattade meningar.⁶⁵

När man gör en hermeneutisk analys innebär det att vi från början måste vara tydliga och medvetna om vår befintliga kunskap om ämnet som vi avser att undersöka.

I det hermeneutiska perspektivet strävar man alltså efter en förståelse av texten. De intervjuer som vi gjort blir ett samtal om människors livsvärld, där det muntliga samtalet skrivs ner i text, vilket sedan omvandlas till själva tolkningen. Hermeneutisk tolkning innefattar således två processer. Den första processen innefattar själva intervjun samt insamlandet av materialet och den andra som avslutar tolkningen innebär att tolkning sker av texterna.⁶⁶

Vi är medvetna om att förståelsen i detta arbete har två delar. Dels handlar det om den förståelsen som mentorerna fått samtidigt som det handlar om att vi vill förstå vilka empatiska förmågor våra intervjupersoner fått genom att vara mentor i projekt Näktergalen.

⁶⁴ Karin Widerberg, *Kvalitativ forskning i praktiken*, Lund: Studentlitteratur, 2009, s.26

⁶⁵ Widerberg, 2009, s.26

⁶⁶ Kvale & Brinkman, 2009, s.66

5. Metod

I detta kapitel redogörs för vår metod och tillvägagångsätt vid urval, datainsamling, bearbetning av vår insamlade data samt forskningsetiska aspekter.

5.1 Intervju

För att besvara vår frågeställning har vi valt att genomföra kvalitativa intervjuer med före detta mentorer i projekt Näktergalen som nu jobbar som lärare. Syftet med en kvalitativ intervju är att intervjuaren och respondenten för en dialog tillsammans.⁶⁷ Vi valde att göra en semistrukturerad intervju eftersom att detta ger respondenten möjlighet att själv utforma svaren. I en semistrukturerad intervju svarar respondenten på frågor med utgångspunkt i olika teman vilket leder till att det blir ett samtal mellan två individer och inte en standardiserad intervju där det ställs tydliga frågor med ett givet svar. En semistrukturerad intervju ger oss möjlighet att vara mer flexibla. Vi valde också denna typ av intervju eftersom att den skapar en mer avslappnad relation mellan respondenten och den som intervjuar.⁶⁸ Inför intervjuerna har vi tagit fram en intervjuguide med tre olika teman som ska hjälpa oss att få svar på vår frågeställning (se bilaga 1).

5.2 Urval

De personer vi har intervjuat är före detta mentorer i projekt Näktergalen samt studerat till grundskole- eller ämneslärare vid Halmstad högskola. Vi har kontaktat de personer som stämde in på den urvalsgruppen. Av de nio personer som stämde in i vår urvalsgrupp var det sex stycken som var villiga att ställa upp på en intervju. Vi utgår från ett bekvämlighetsurval men trots detta urval är gruppen inte homogen, utan det finns variationer inom urvalsgruppen

⁶⁷ Runa Patel & Bo Davidsson, *Forskningsmetodikens grunder- att planera, genomföra och rapportera en undersökning*, Lund: Studentlitteratur, 2011, s. 82

⁶⁸ Patel & Davidsson, 2011 s. 82

genom att det finns variation i ålder, kön och etnicitet vilket behövs för att kunna belysa frågorna utifrån flera perspektiv.

De personer vi intervjuat är alla före detta mentorer i projekt Näktergalen samt öppna och intresserade av det vi undersöker, vilket leder till att värdet på deras intervjuer blir stor.⁶⁹

Namn	Projekt nr	Ämne/ årskurs	Verksamma år som lärare
Alex	1	Samhällskunskap/ Historia, gymnasiet	3 år
Lo	1	SO/Idrott och Hälsa, åk 4-6	2 år
Kim	1	Idrott/SO, åk 1-9	3 år
Love	2	SO/Svenska, åk 7-9	6 månader
Charlie	3	SO/Svenska, åk 6-9	1 år
Mio	4	Engelska/ Historia, gymnasiet	6 månader

5.3 Transkribering

Mats Alvesson, professor i företagsekonomi, skriver i boken *”Intervjuer – genomförande, tolkning och reflexivitet”* om att det är optimalt att transkribera de inspelade intervjuerna vilket vi även har gjort. Transkriberingen av intervjuerna gör det lättare för oss att tolka och koda materialet och på så sätt kunna sortera och gruppera materialet.⁷⁰

⁶⁹ Mats Alvesson, *Intervjuer – genomförande, tolkning och reflexivitet*, Malmö: Liber, 2011, s. 61

⁷⁰ Alvesson, 2011, s.67

Alvesson skriver också att transkribering kräver mycket tid .⁷¹ Vi har trots detta tagit oss tiden att transkribera intervjuerna. Vår tid är värd att lägga på transkribering av materialet eftersom det hjälper oss med kodningen av den insamlade data.

5.4 Kodning

Kodning innebär att vi genom ett eller flera nyckelord knyter an till ett textsegment vilket underlättar vårt arbete med tolkningen av ett uttalande. Vi har kodat vårt insamlade material för att kunna analysera intervjuerna. När vi kodade vårt material hittade vi nyckelord och dessa hjälpte oss att identifiera likheter mellan de transkriberade intervjuerna.⁷² Kodningen hjälpte oss att se samband mellan textsegment vilket underlättade analysen av våra intervjuer.⁷³

5.5 Kategorisering

Kategorisering innebär en mer systematisk begreppsbyggnad än kodning och kan kopplas till ett uttalande som leder till förutsättningar för kvantifiering. Båda dessa termer, menar Kvale och Brinkmann i boken *”Den kvalitativa forskningsintervjun”*, kan användas på ett omväxlande sätt. Detta genom att kodningen tar sig uttryck i kategoriseringen, på detta sätt kommer långa intervjuuttalanden reduceras till mindre textmassa och få kategorier som gör det enklare att överblicka.⁷⁴ Detta har vi gjort genom att bryta ut de tre grundstenarna i empati och omvandlat dessa till kategorier vilket underlättat kodningen.⁷⁵

5.6 Genomförande

Vi har som tidigare nämnt att vi intervjuat lärare som under sin studietid varit mentorer i projekt Näktergalen, och som nu är yrkesverksamma lärare. Vi har genomfört våra intervjuer via Skype, Messenger och genom träffar. Vi har under arbetets gång försökt eftersträva en så

⁷¹ Alvesson, 2011, s.67

⁷² Steinar Kvale & Svend Brinkmann, *Den kvalitativa forskningsintervjun*, Lund: Studentlitteratur, 2009, s.217

⁷³ Kvale & Brinkman, 2009, s.218

⁷⁴ Kvale & Brinkman, 2009, s.217-ff

⁷⁵ Kvale och Brinkman, 2009, s.217-ff

hög grad av validitet som möjligt genom att försöka anpassa våra intervjuteman så att de endast inriktar sig på just det som vi faktiskt avser att söka svar på. Genom att utgå ifrån 3 olika teman tillåter vi ändå intervjupersonen att tala fritt kring ämnet.⁷⁶

Runa Patel och Bo Davidsson skriver i boken "Forskningsmetodikens grunder" att syftet med en kvalitativ intervju är att intervjuaren och respondenten i samspel skapar en dialog. Utifrån detta valde vi att göra en semistrukturerad intervju eftersom att det ger respondenten det utrymme som behövs för att självständigt utforma svaren, utan att vi styr dennes svar i en viss riktning.⁷⁷

Temat för intervjuerna är utvecklingen av empatiska förmågor, vilka kan brytas ned till tre delar:

- Att kunna sätta sig in i en annan persons situation.
- Att vara mottaglig även för saker som inte kommuniceras.
- Förmå sig att kommunicera förståelse och omtanke tillbaka.

Dessa tre delar har vi kategoriserat in vårt insamlade material i när vi kodat. Vårt medvetna val av öppna intervjufrågor hoppas vi ska leda till att intervjupersonen på egen hand ska kunna berätta hur de tänker kring ämnet som vi avser att undersöka.

Vi menar inte att mentorn har läst av det som inte sagts utan den har utvecklat förmågan genom projektet att göra det, att genom projektet har dom utvecklat sin förmåga att ta någon annans perspektiv att vara mottaglig och förstå det som inte kommuniceras verbalt. Som leder till att mentorn kommunicerar omtanke och förståelse tillbaka.

Eftersom att vi valt att göra en semistrukturerad intervju som utgår ifrån 3 breda frågor uppdelade efter våra 3 teman hänger vår intervju på de följdfrågor och specifika ingripanden vi gjort under intervjuerna. Alvesson menar att vi som intervjuare inte kan vara medvetna om vad som exakt sker, utan kan mer eller mindre frivilligt, och subtilt, bidra till att skapa intervju effekter.⁷⁸ Detta gör att vi inte kan ta vår insamlade data som absoluta sanningar eftersom att intervjupersonerna kanske ger oss de svar de tror att vi vill höra utifrån

⁷⁶ Jan Trost, *Kvalitativa intervjuer*, Lund, Studentlitteratur, 2010, s.71

⁷⁷ Patel & Davidsson, 2011, s. 82

⁷⁸ Alvesson, 2011, s. 37f

maktpositionen vi innehar som intervjuare. Om de hade pratat om samma ämne i en annan situation kan deras svar vara ett annat.⁷⁹

⁷⁹ Alvesson, 2011, s. 34f

6.Resultat

I följande kapitel redovisas vår insamlade data. Vi har valt att dela upp resultatet i tre kapitel, där varje kapitel representerar en av empatins beståndsdelar. Vi vill påpeka att även om vi strävat efter att ge en så rättvis bild som möjligt, av det som de intervjuade sagt, så är detta vår tolkning av deras berättelser.

6.1 Att kunna sätta sig in i en annan persons situation

Empati kan beskrivas som en process där en person får information om en annan människas inre känslor vilket leder till att denne kan förstå den andra upplevelse samt känsla. Du förstår den andres upplevelse och känsla, men du behöver inte värdera eller lösa känslan, utan endast ha förståelse för den.⁸⁰

”Det var helt enkelt nyttigt tror jag. Komma så nära en människa när man är i det situationen att man liksom förstod kanske lite mer vad det innebär tror jag får liksom ett ansikte på en sån som annars bara är svävande begrepp som flyger runt” Alex, mentor i projekt 1

Alex beskriver hur hen fått ny kunskap om ett begrepp som tidigare passerat denne utan någon närmare reflektion, vilket Alex tror är nyttigt. Alex menar att det var nyttigt att komma nära en person som levde i en helt annan situation än honom. Förut har begreppet "ensamkommande barn" vart ett ord som fört med sig många olika förutfattade meningar. Genom att vara mentor till en ungdom som ensam kommit till Sverige har Alex fått ett ”ansikte” på några av dessa ungdomar, vilket Alex menar är bra eftersom att begreppet tidigare varit väldigt flytande.

”Inga människor flyr för att dom vill ha rikedom och glädje eller liksom rikedom och överflöd. Man flyr för att man vill leva och att det kommer sjuhelvetes ansvar på många av dom här barnens axlar som är övermänskligt att

⁸⁰ Kinge, 2015, s. 51

bära. Ingen människa ska behöva bära det ansvaret jag tror det var den viktigaste lärdomen” Love, mentor projekt 2

Love berättar att hen breddat sitt perspektiv genom att vara mentor. Love lärde känna sin adept och dennes livshistoria vilket gjorde att hen nu bättre förstod hur ensamkommande ungdomar kan ha det. Genom relationen och samtalen fick Love djupare kunskaper och ett nytt perspektiv.

”Jag har fått ju en helt annan förståelse för vad dom eventuellt, och framförallt kanske egentligen hur det är att komma ny och ganska ensam liksom till ett nytt land. Det har jag ju förstått på ett helt annat sätt liksom” Alex, projekt 1

Precis som Love berättar Alex att hen fått en ny typ av förståelse för hur ensamkommande ungdomar kan ha det. Både Alex och Love berättar att det är genom den nära relationen med sina adepter som deras förståelse utvecklats.

”Hade det inte varit för projektet så hade man ju inte haft någon kontakt med dom här individerna överhuvudtaget” Love, mentor i projekt 2

Projekt Näktergalen har öppnat en dörr till en ny värld med nya möten som kanske inte hade skett om inte Love varit en del av projekt Näktergalen.

”Ja, ja dom är ju, var ju nyanlända ungdomar i Sverige och så. Det tyckte jag var väldigt intressant och få veta lite hur dom upplever sin vardag, så det var en rolig upplevelse absolut” Charlie, projekt 3

Charlie beskriver, precis som Love och Alex, om att hen fått uppleva adepternas vardag och att den delen av relationen var extra intressant.

6.2 Att vara mottaglig även för saker som inte kommuniceras

Empati handlar också om att försöka förstå vad en annan person, omedvetet eller medvetet vill signalera.⁸³

⁸³ Kinge, 2015, s. 58

”Dom kunde inte säga så mycket ordagrant dom kanske inte kan sätta ord på sina känslor men man kunde ändå förstå dom [...] kunde förstå dom på ett annat sätt och det kunde väl jag märka att mina kollegor, visa av kollegorna kanske inte alls hade den kopplingen och då kanske inte dom reagerade på samma sätt som jag kunde göra för jag kopplade ju till min adept om det hände någonting”
Lo, projekt 1

Lo, som var mentor i det första projektet, beskriver hur hen kan känna in och känna av sina elever på ett sätt som hon upplevde att kollegorna inte kunde. Lo menade att det var genom sitt mentorskap, och relationen med adepten, som hon hade ökat sin förståelse. Nu kunde Lo både känna av och känna in elever utan att de faktiskt sa det ordagrant till hen.

”Jag ville inte liksom heller ta över för mycket eller låta dem känna sig pressade till någonting utan det blev ju tillslut att vi fokuserade mycket på både hobbyaktiviteter men även då aktiviteter som läxhjälp hade vi” Mio, projekt 4

Mio berättar, precis som Lo, att hen lärt sig att känna av vilka behov hens adept hade. Adepten behövde inte alltid berätta vad det var hen ville, Mio uppfattade detta ändå.

”Det är att många individer mår väldigt dåligt men att man försöker gömma det genom att vara glad och positiv och att hela tiden hålla igång. Dom håller igång nästan så man är rädd att dom ska gå in i väggen, för så fort dom blir lugna, lugnar ner sig då får dom tid att reflektera och förstår vad dom befinner sig och de kraven samhället sätter på dom, ställer på dom och det känns ibland tufft”
Love, projekt 2

Love fortsätter med att berätta om hur hen lärt sig att känna igen signaler hos ensamkommande ungdomar. Relationen med sin adept gjorde att Love lärde sig att känna igen vissa signaler som hen nu avläsa hos vissa av sina elever.

”Det här att när du kommer hem så är det, har du nån som strukturerar upp ditt pluggande, strukturerar upp dina studier eller hjälper dig med liksom ämnesinnehållet” Alex, projekt 1

Alex berättar att genom sin relation med adepten fick hen insikt om hur jobbigt det kan vara att inte ha någon vuxen som hjälper en med struktur. Alex jobbar med läxhjälp och berättar att hen ofta hjälper just ensamkommande att strukturera upp sina studier eftersom att hen, genom relationen med sin adept, har en ny förståelse för hur det kan vara för en ungdom som lever utan vuxna.

6.3 Förmå sig att kommunicera förståelse och omtanke tillbaka

Empati handlar om att uppfatta en annan persons känslomässiga tillstånd och genom kommunikation och reflektion dela upplevelsen och kommunicera den förståelsen tillbaka till den andre.⁸⁵

”Ni behöver inte kunna stava till krut eller gevär eller slav men kan du förklara för mig vad det är och liksom lägger målet av att dom ska utvecklas språkmässigt och det har nog synen där har förändrats mycket tack vare projektet” Love, projekt 2

Love berättar att mentorskapet har fått hen att ändra på sin undervisning. Fokus på det språkliga har blivit viktigare än själva stavandet i uppgifter. Love poängterar också att det är viktigt att dessa elever som hen träffar i sitt yrke faktisk får ha roligt och finna glädjen med det nya språket som de lär sig.

”Den var jättepositiv upplevelse att få typ va med och ta del av deras liv och kunna styra, inte kunna styra kunna influera dom på ett sätt. [...]Det var så man växer som människa, att man ger tips och råd till andra man vet att det här kommer hjälpa och i det långa loppet så kommer det här att hjälpa dom här individerna att kunna prestera i samhället” Kim, projekt 1

Kim menar att mentorskapet gav hen erfarenheter som Kim nu använder för att hjälpa andra. Kim kan hjälpa andra genom att omsätta sina nya erfarenheter till tips och ideer som kan vara till nytta för någon annan.

⁸⁵ Kinge, 2015, s. 58

”Att man kanske tar någon extra minut och försöker inkludera andra delar av världen som gör det aktuellt för alla elever istället för att kanske bara utgå efter dom här vanliga perspektiven” Mio, projekt 4

Genom sin tid som mentor känner Mio att hen fått kunskap och erfarenheter kring hur viktigt det är att inkludera alla och göra undervisningen tillgänglig för allas intresse samt förkunskaper. Mio berättar att hen i sin undervisning ständigt försöker ägna några minuter och lyfta in andra perspektiv än de givna. Mio försöker anpassa undervisningen till de elever som finns i klassrummet. Mio har insett vikten av olika perspektiv genom relationen till sin adept och dennes upplevelser av skolan.

Vidare berättar Mio om hens adept som var väldigt intresserad av fordon. Detta snappade Mio upp och när de tog promenader brukade adepten fråga om vad olika vägskyltar hade för innebörd och Mio försökte svara efter bästa förmåga.

”Jag hade en adept som var väldigt intresserad av fordon och liksom sådana grejer. Då försökte jag ju stötta i, vi gick promenader och typ han frågade om skyltar och jag försökte svara så gott jag kunde för att hjälpa honom med sådana som han tyckte var intressant utöver då skolan och den biten” Mio, projekt 4

”Titta här liksom här borta i i den här stadsdelen, det tar en halvtimme att åka ditt. Där träffas några som sitter och gör krukor liksom, eller sitter å målar. Att man liksom visar och tipsar dem [...] Det måste inte vara så att bara för att du är ensamkommande, så behöver du inte liksom sticka rakt in i hoppa in i första bästa fotbollslag och spela med ensamkommande. Men titta här här liksom de finns en massa annat du kan göra också om du har intressen av det eller att jag märker att någon har intresse för nånting att man så här vad ska man säga att man helt enkelt tipsar lite gran om saker som kanske inte är självklara när man när man kommer hit.” Alex, projekt 1

Alex berättar om att hen ofta upplever att de ensamkommandes fritidsaktiviteter är begränsade. Alex berättar att många gånger antas det att bara för att du är ensamkommande vill du spela fotboll med andra ensamkommande. Alex berättar att fotboll ofta ses som en sport som är till för alla och ett bra sätt att knyta kontakter och känna gemenskap. Dock

påpekar Alex att alla faktiskt inte vill spela fotboll. Som mentor behövde Alex vägleda sin adept vägleda och också förstå dennes intressen. Alex lärde sig att det kan vara svårt att hitta fritidsaktiviteter som matchar ens intressen. I sin roll som lärare tipsar Alex ofta ungdomar om vad det finns för aktiviteter att göra och hur de kan ta sig dit. Alex menar att detta även är ett sätt för ungdomarna att få se andra delar av sin stad.

7. Analys

7.1 Att kunna sätta sig in i en annan persons situation

Förmågan att kunna inta en annan persons perspektiv lär vi oss genom att förstå andra människors erfarenheter, menar Dimbley och Burton.⁸⁶ Att kunna sätta sig in i en annan persons situation är en viktig förmåga hos de personer som jobbar som lärare.^{87 88}

Alla de sex före detta mentorer som vi intervjuat beskriver alla hur de på olika sätt fått en ökad förståelse, samt upplever att de har vidgat sina perspektiv kring ungdomar, ensamkommande, nyanlända och sina elever, genom att vara mentor. Dock berättar mentorerna om denna förståelse på olika sätt och med olika infallsvinklar. Mentorerna använder sig av sin ökande förståelse på jobbet alla berättar om detta men de använder den på olika sätt. Alex och Kim tipsar ungdomar om fritidsaktiviteter, Mio lägger in nya perspektiv i sin undervisning, Lo och Charlie känner med sina elever som väntar på uppehållstillstånd, Love försöker få sina elever att må bättre genom glädje. Den empatiska förmågan att kunna sätta sig in i en annan persons perspektiv, har förståelsen för en annan människas livssituation är något som de intervjuade mentorerna dagligen använder i sitt yrke. Matthew Sanger, professor i pedagogik, menar, precis som det intervjuade mentorerna, att lärare ständigt använder sig av den empatiska förmågan i sitt yrke. Fresko et al beskriver, precis som Bonelle Strickling, att lärare behöver inneha empatisk förmåga men ändå så saknas det i läroplanen för lärarutbildningen. Detta glapp mellan forskningen och lärarutbildningen uppmärksammar även Sanger.

Genom att vara mentor under studietiden får studenter möjligheten till kunskap som ligger utanför ordinarie undervisningsplan. Det blir som ett komplement till lärarutbildningen. Melling och Gurjees studie visade att mentorerna får med sig erfarenheter som inte är mätbara men som har stor inverkan på deras liv, vilket gör att de blir konkurrenskraftiga på arbetsmarknaden.⁸⁹

⁸⁶ Dimbleby & Burton, 1999, s. 95

⁸⁷ Fresko, Reich Rubinstein, Sjöö Eriksson, Lönroth Sild, 2013, s. 232-239

⁸⁸ Strickling, 1998

⁸⁹ Melling & Gurjee, 2013

Genom sitt deltagande i projekt Näktergalen har Alex fått ny kunskap om ett begrepp som tidigare passerat denne utan någon närmare reflektion. Den kunskapen ledde till ett nytt perspektiv på hur andra individers levnadsvillkor kan se ut. Detta kan vara kunskap som mentorn hade fått ändå längre fram i sitt yrkesliv, men eftersom hen varit med i projektet under sin studietid så fick personen möjlighet till ny kunskap samt nya perspektiv som användas redan i början av yrkeskarriären. Målet för projekt Näktergalen är att mentorn ska få insikt i ett barns liv och genom detta får ökad kunskap, förståelse och empati för människor som lever en annan typ av liv än det själva.⁹⁰

I relationen som byggts upp mellan mentorn och adepten har mentorn fått kunskaper som hen nu kan applicera i sitt yrke som lärare. Mentorn har fått nya perspektiv samt utvecklat empatiska förmågor som är viktiga när du jobbar med människor i olika livssituationer vilket Strickling konstaterar i sin artikel ”*A moral basis for the helping profession*”.⁹¹

Projekt Näktergalen ger inte bara en ny vänskap utan projektet leder också till att mentorer reflekterar över sin egna livssituation och sätter det i relation till någon annans liv. Att genom våra olikheter växer förståelse som yrkesverksamma lärare kan ha nytta av när de exempelvis jobbar med 24 stycken olika individer, och där skolan ska vara till för alla.

7.2 Att vara mottaglig även för saker som inte kommuniceras

Mentorerna upplever att Näktergalens mål, att få förståelse för en annan människas livsvillkor, har uppnåtts.⁹² Mentorerna beskriver alla hur de fått kunskap och förståelse kring deras adepter upplever sin vardag.

T.ex. berättar Love att hen förstått att hyperaktivitet och en uppmålad glädjefasad kan vara en sköld som döljer något mycket djupare, ett mörker och en ensamhet som kommer fram när personen varvar ner. Detta såg Love hos sin adept och känner igen detta hos en del av sina elever. Genom projekt Näktergalen har Love blivit bättre på att läsa av sina elever och förstå att visa handlingar har ett känslomässigt grundande.

⁹⁰ *The Nightingale mentoring network*, ”About the Nightingale Mentoring concept”, 2017

⁹¹ Strickling, 1998

⁹² *The Nightingale mentoring network*, ”About the Nightingale Mentoring concept”, 2017

Att hitta en balansgång av att finns där för adepten men ändå inte ta över. Utan i relationen mellan adepter och mentor bygger relationen på ett ömsesidigt givande och tagande. Gaddis skriver i sin artikel, som handlar om projektet ”*Big brother/Big sister of America*”, att relationen mellan mentor och adept bygger på en hög förtroende nivå. För att få en så hög förtroende nivå som möjligt behöver mentorn avsätta mycket tid för adepten.⁹³ Gettings och Wilson menar i sin artikel att mentorn som investerar mycket tid i sin relation med adepten är mer engagerad i relationsbyggandet.⁹⁴

7.3 Förmå sig att kommunicera tillbaka förståelse och omtanke

Den nya erfarenheten tar mentorn med sig in i sin roll som lärare och kan applicera erfarenheterna till elever som hen möter i vardagen.

Vår tolkning av detta är att projektet ger mentorerna nya sätt att se saker och ting på, samtidigt som det ger en förståelse för hur många av deras elever som kan och känner utan att eleverna behöver förklara i ord hur dom upplever saker och ting.

Genom att ha deltagit i projekt Näktergalen kan Love se mönster på sin arbetsplats som hen menar härleds till hur hens adept kände sig i skolan undertiden de träffades. Detta gör Love kritiks till hur lärare ska kunna jobba med integration, när de själva inte integrerar med varandra.

Genom projekt Näktergalen har fokus och förståelse ändrats efterhand då mentorerna fått ta del av adepters historia. Fokus på det språkliga har blivit viktigare i verkligheten ute i yrket som lärare. Vikten av att ha roligt samt försöka se elevernas små framsteg istället för att fokusera på att de nyanlända ska klara kunskapskraven. Att ha roligt och finna glädje med undervisningen är det primära och genom detta kommer kunskapen för informationen.

Genom projekt Näktergalen gavs det mycket tid för reflektioner och eftertanke vilket ledde till att nya dörrar öppnades, hur man som medmänniska kan på ett enkelt sätt ge tips åt personer som verkligen behöver det, vilket i långa loppet kan leda till något positivt. Ingen av de före detta mentorer vi intervjuade ansåg att tiden som avsatts för reflektion under

⁹³ Gaddis, 2012, s. 1237–1269

⁹⁴ E. Gettings & R. Wilson, 2014, s. 1–27

projektets gång hade påverkat deras utveckling av sin empatiska förmåga. Detta motsäger Melling och Gurjee som menar att reflektion är bra för den personliga utvecklingen.⁹⁵ Mentorerna i deras studie reflekterade kontinuerligt under projektet, precis som mentorerna i projekt Näktergalen.

Genom projekt Näktergalen har Mio fått mer erfarenhet och empati och i sin undervisning tänker Mio på att göra innehållet begripligt och intressant för alla elever i en klass och inte bara för dom som är etniskt svenska. Mio försöker finna infallsvinklar och exempel som tilltalar alla elever oavsett bakgrund. Irina Motataianu redogör i sin studie att de lärarstudenter som deltagit i seminarier där de fått möjligheten att utveckla sin kommunikationsförmåga och empatiska förmåga la extra vikt vid detta när de planerade lektioner och kommunicerade med eleverna.⁹⁶ Mio utvecklade sin empatiska förmåga genom de erfarenheter hen fick genom relationen till sin adept och omsätter nu detta i sin undervisning. Mentorn kan nu erbjuda och föreslå det som kan vara av intresse för någon annan, trots att det inte uttryckligen kommunicerats.

Mentorskapet innebär inte att på djupet förändra en person eller på något sätt agera "lärare" utan mentorskapet innebär att varje relation mellan adepter och mentor blir unik, där adepten kanske behöver hjälp med något litet eller att gemensamt hitta det stora i det lilla. Genom ett intresse får adepten mycket kunskap om saker som för många som är uppvuxna här är naturligt. Detta beskriver Mio genom att hen hade en motorintresserad adept som lärde sig mycket genom deras gemensamma promenader. Detta är erfarenheter som uppstår i relationen med adepten och som blir till praktisk kunskap när de omsätter den i verkligheten.

⁹⁵ Melling och Gurjee, 2013, s.1-8

⁹⁶ Motataianu, 2014, s. 708-711

8. Diskussion

Vår studie undersöker hur före detta mentorers empatiska förmåga utvecklas genom deltagande i projekt Näktergalen.

Resultatet visar att före detta mentorer, som nu är yrkesverksamma lärare, har utvecklat sina empatiska förmågor genom att de själva kan se kopplingar mellan lärdomar i projektet och hur det nu handlar i sitt yrke. Dock vill vi påpeka att det här är hur de före detta mentorerna upplever sig själva och sina förmågor. Deras utsagor baseras helt på hur mycket självinsikt och hur självkritiska de är. Lo, en av de intervjuade före detta mentorerna, påpekade att hen observerat att det som söker till projekt Näktergalen ofta är människor som redan har en stor empatisk förmåga. Empati är något som är svårt att mäta, således kan vi inte utifrån vårt resultat mäta om mentorerna har en större empatisk förmåga efter deltagandet i projektet.

De intervjuade före detta mentorerna, har själva sagt att de vidgat sina perspektiv och kan förstå samt läsa av känslor och tankar som inte kommuniceras verbalt. Detta är endast deras egna upplevelse av sig själva och sina förmågor. Det är viktigt att påpeka risken med att lita för mycket på intervjuuttalanden. Det är svårt att förstå och tolka hur människor egentligen tänker och upplever verkligheten. Det uppstår problem om man använder intervjumaterialet för att göra olika empiriska påståenden. Det finns alltid källor till influenser som vi inte kan minimera eller kontrollera vilket gör det svårt att med säkerhet påstå att vårt resultat ger en sann bild av verkligheten. Syftet med att göra en intervju är att fånga människors upplevelser av eller insikter om verkligheten. Den sociala processen och de lokala förhållandena gör att det blir svårt att ge korrekta beskrivningar av verkligheten.⁹⁸

Vi har varit medvetna inför intervjuerna att om vi gjort på annat sätt, exempelvis en strukturerad och standardiserad intervju eller enkäter hade inte utfallet blivit det samma eftersom att intervjufrågorna varit mer styrda och inte tillåtet respondenten att prata fritt kring ämnet.

8.2 Etiskt dilemma

Vi är också medvetna om att hade vi själva inte varit en del i projekt Näktergalen så hade intresset och viljan att försöka sätta ord på utvecklingen kanske inte varit given och vår

⁹⁸ Mats Alvesson & Dan Kärreman, *Kreativ metod: skapa och lösa mysterier*, Malmö: Liber, 2012, s. 124-125

tolkning av data inte varit den samma. Den förkunskap vi hade kring projekt Näktergalen, genom att vi själva varit mentorer, kan ha påverkat resultatet eftersom att detta kan ha lett till att vi läst in saker som varit underförstådda. Hade vi inte deltagit i projektet själva, hade vissa saker inte varit självklara och då hade resultatet kunnat bli ett annat. Den förkunskap vi hade inför studien har utvecklats och vi har fått mer kunskap om hur vi kan sätta ord på den utveckling som skett inom oss genom att vi har varit mentorer i projekt Näktergalen vid Halmstad högskola.

9. Avslutning

Utifrån den forskning som vi tagit del av samt vår studie kan följande slutsats dras: lärarutbildningen behöver fundera över hur det kan implementera övningar och praktiska moment där lärarstudenterna får möjligheten att utveckla sin empatiska förmåga. Projekt Näktergalen är ett sätt för lärarstudenter att utveckla den empatiska förmågan genom mötet med adepten och skapandet av en relation med denne. Mentorskapet bör inte vara en del av lärarutbildningen eftersom att en del av projektets framgång är kravlösheten och avsaknaden av press att prestera. ”Story to live by” är ett beprövat koncept där lärarstudenter får utveckla sin reflektionsförmåga med hjälp av tidigare berättelser från tidigare arbetslivserfarenheter. Lärarstudenterna deltar under studietiden i obligatoriska seminarier där de i grupp jobbar med konceptet. Studien visar att studenterna som deltagit på seminarierna utvecklat sin förmåga att inta en annan person perspektiv.⁹⁹ Irina Motataianu utvecklade också lektioner där lärarstudenter, genom teori och praktiska övningar, fick möjligheten att utveckla sin empatiska- och kommunikativa förmåga.¹⁰⁰ Detta kan vara någonting för lärarutbildningen på Halmstad högskola att fundera över.

Syftet med denna studie var att undersöka hur lärarstudenter utvecklar sin empatiska förmåga genom att vara mentor i projekt Näktergalen. Resultatet visar att de före detta mentorerna utvecklat sin empatiska förmåga genom att lära känna en person i en helt annan livssituation än de själva. Den empatiska förmågan utvecklades i relationen till sin adept genom att de före detta mentorerna fick nya perspektiv, infallsvinklar, förståelse, och erfarenheter. Dessa kompetenser använder de sig nu av i sitt yrke, lärare.

⁹⁹ Fresco et al, 2013

¹⁰⁰ Motataianu, 2014, s. 708-711

9. Referenslista

Alvesson, Mats, *Intervjuer: genomförande, tolkning och reflexivitet*, Malmö:Liber, 2011

Alvesson, Mats och Kärreman, Dan, *Kreativ metod: skapa och lösa mysterier*, Malmö: Liber, 2012

Dimbleby, Richard och Burton, Graeme, *Kommunikation är mer än ord*, Lund: Studentlitteratur, 1999

Fresko, Barbara, Reich Rubinstein, Lena, Sjöo Eriksson, Tina, Lönroth Sild, Carina, "Developing narratives as a pedagogical approach to fostering professional interpersonal competences", *Studies in educational evaluation*, vol. 39, nr. 4, 2013. s. 232-239

Gaddis, S. Michael, "What's in a Relationship? An Examination of Social Capital, Race, and Class in Mentoring Relationships", *Social Forces*, vol. 90, nr. 4, 2012, s. 1237–1269. doi: 10.1093/sf/sos003.

Gettings, Patricia E. och Wilson Steven R., "Examine commitment and relational maintenance informal youth mentoring relationships", *Journal of Social & Personal Relationships*, 2014, s. 1–27, DOI: 10.1177/10265407514522145

Gren, Jenny, *Etik i pedagogiskt vardagsarbete*, Stockholm: Liber, 2007

Holm, Ulla, *Empati: att förstå andra människors känslor*, Stockholm: Natur och kultur, 2001

Högskolan i Halmstad: "Projekt Näktergalen– en ny väg in i det svenska samhället för unga flyktingar", Tillgänglig: <http://www.hh.se/akademinforlarandehumanioraochsamhalle/rucregionalutvecklingscentrum/projektinomruc/projektnaktergalen.65442441.html> , 2017, (Hämtad 2017-11-29)

Intize- mentorskap i matematik, "Bli mentor", Tillgänglig: <http://www.intize.org/bli-mentor/> (hämtad, 2018-01-25)

Kinge, Emilie, *Empati: närvaro eller metod*, Lund: Studentlitteratur, 2015

Kvale, Steinar och Brinkmann, Svend, *Den kvalitativa forskningsintervjun*, Lund:

Studentlitteratur, 2009

Melling, Alethea och Gurjee, Ridwanan, "Researching the impact of student mentoring in the community", *Internationa Journal of Social Work and Human Services Practice*, vol 1, nr. 1, 2003, s. 1-8

Motataianu, Irina Teodora, "The empathy and communication- pride personality's dimensions of the teacher", *Social and Behavioral Sciences*, vol. 142, s. 708 – 711, 2014, doi: 10.1016/j.sbspro.2014.07.602

Patel, Runa och Davidson, Bo, *Forskningsmetodikens grunder: att planera, genomföra och rapportera en undersökning*, Lund: Studentlitteratur, 2011

Perach, "The Perach Tutorial Project", Tillgänglig: <http://www.perach.org.il/The-Perach-Tutorial-Project>, 2010, (hämtad, 2017-11-30)

Sanger, Matthew N, "What we need to prepare teachers for the moral nature of their work", *Journal of Curriculum Studies*, vol. 40, nr. 2, s. 169-185, 2008, Doi: 10.1080/00220270701670856

Sild Lönroth, Carina, *Näktergalen: en knuff framåt*, Lärarutbildningen, Malmö högskola, Malmö, 2007

SKOLFS 2014:4 *Föreskrifter om ändring i Skolverkets föreskrifter (SKOLFS 2011:37) om introduktionsperiod och kompetensprofiler för lärare och förskollärare*

Stojiljković, Snežana, Todorović, Jelisaveta, Đigić, Gordana och Dosković, Zvonimir, "Teachers self-concept and Empathy", *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, nr 116, 2014, s. 87875–879, doi: 10.1016/j.sbspro014.01.313.

Strickling, Bonelle. Lewis. (1998). *A moral basis for the helping professions*. Paper Presented at the 20th World Congress of Philosophy hämtad från: www.bu.edu/wcph/Papers/Bioe/BioeStri.htm

The Nightingale mentoring network, "About the Nightingale Mentoring concept", Tillgänglig: http://nightingalementoring.org/?page_id=2, 2017, (hämtad 2017-11-29)

Trost, Jan, *Kvalitativa intervjuer*, Lund: Studentlitteratur, 2010

Widerberg, Karin, *Kvalitativ forskning i praktiken*, Studentlitteratur, Lund, 2002

10. Bilagor

10.1 Intervjuguide

Intervjufrågor

Hur upplevde du din tid som mentor?

Vad är det viktigaste du lärt dig under din tid som mentor?

Vilka erfarenheter har du tagit med dig från din tid som mentor?

10.2 Informationsbrev

Hej!

Vi heter Kajsa Carlsson och Adriana Eriksson och är två högskolestudenter som läser ämneslärarprogrammet vid Halmstad Högskola.

Just nu arbetar vi med vårt examensarbete i samhällskunskap vilket är vårt avslutande arbete före examen. Vi vill undersöka vilka erfarenheter mentorer som deltagit i projekt Näktergalen upplever att de fått med sig efter avslutat projekt och ut i yrkeslivet.

Vi kommer att samla in data genom intervjuer med före detta mentorer i projekt Näktergalen. Det vi vill uppnå med vår studie är att undersöka vilka erfarenheter mentorer tagit med sig ut i yrkeslivet. Intervjuerna kommer att genomföras via Skype eller genom ett möte. Intervjun beräknas ta ca 15-30 minuter och det är viktigt att intervjun sker i en ostörd miljö. Intervjun kommer att spelas in och transkriberas. Vare sig intervjun sker via Skype eller genom ett möte kommer endast ljudet att spelas in.

Det är viktigt att du som deltar i vår undersökning ger oss ditt samtycke, till att vara en del i vårt arbete. Du kommer att vara anonym och redovisningen av resultatet kommer att ske så att ingen individ kan identifieras. Vi vill att den som deltar i vår studie är medveten om att vi kommer att behandla eventuella personuppgifter på ett konfidentiellt sätt, där obehöriga inte kommer kunna ta del av det insamlade material. Uppgifter som samlats in för forskningsändamålet kommer endast att användas i forskningssyfte.

När examensarbetet är färdigt och godkänt kommer det att finnas i en databas vid högskolan i Halmstad. Du kommer ha möjlighet att ta del av examensarbetet genom att få en kopia av arbetet. Under intervjun kan du som deltagare när som helst välja att avbryta intervjun. Dock kan även material från en avbruten intervju komma att användas i studien.

Deltagandet är helt frivilligt och du kan när som helst avbryta din medverkan utan närmare motivering.

Har du fler frågor om studien är du välkommen att kontakta oss!

Med vänlig hälsning Kajsa Carlsson och Adriana Eriksson

kajcar13@student.hh.se

adreri13@student.hh.se

Adriana Eriksson

Kajsa Carlsson

Besöksadress: Kristian IV:s väg 3
Postadress: Box 823, 301 18 Halmstad
Telefon: 035-16 71 00
E-mail: registrator@hh.se
www.hh.se